

ברוך השם שאנחנו לא כאלה. האמונים?

לבנוניזציה

זוהי הסיבה לטראגדיה הלבנונית החדשה.

כ אשר קמה לבנון המודרנית, דחתה העדה המארונית את האפשרות להקים לבנון "קטנה", מדינה של העדה המארונית בלבד.

מתוך המדינות, או מתוך היענות לצרכים גיאוגרפיים-כלכליים, סיפחו המארונים ל"לבנון השלמה" איזורים נרחבים שבהם ישבו עדות אחרות. יתכן שזאת היתה טעות.

עם הקמת לבנון העצמאית, כרתו העדות מעין "אמנה", שקבעה כי כל החיים הציבוריים בלבנון יתחלקו על-פי מפתח עדתי קפדני. הנשיא מוכרח להיות מארוני, וגם מפקד-הצבא. ראש-הממשלה מוכרח להיות מוסלמי-סוני, וכן הלאה. למארונים ניתן, כמובן, מישקל-עודף גדול.

מכיוון שהיחס המיספרי בין העדות השתנה מזה, וכל הנוצרים ביחד מהווים כיום מיעוט, הגיעו הדברים לידי משבר. הערות האחרות תבעו חלוקה חדשה של העוגה. הנוצרים התנגדו בכוח, ופתחו ב-1975 במלחמת-האזרחים, הנמשכת עד היום.

הסכסוך, שהושג לפני כמה שבועות, ושהוליד את הסיכוי הנוכחי במלחמה, בא לשנות במקצת — ולא בהרבה — את המפתח העדתי.

כמעט איש בלבנון לא הציג את האלטרנטיבה המתבקשת: לבטל בכלל את המפתח העדתי.

כלומר: להפריד בין המדינה והדת, ובין האומה והעדה. להקים מדינה מודרנית, רמז קרטי וחילונית, שבה יהיו הכל שווים, בלי קשר להשתייכותם הדתית. מדינה שבה יוכל כל אדם להגיע לכל משרה על פי כישוריו, ולא על-פי מוצאו.

הצעה כזאת לא עלתה כלל על הדעת, מחוץ לחוגים מצומצמים של השמאל הקיצוני והימין הקיצוני.

מדוע? מפני שאין אומה לבנונית. אומרים שאין פיתרון לבעייה הלבנונית. זה לא נכון. יש פיתרון: ביטול המיסגרת העדתית והקמת מיסגרת לאומית. אך לכך אין הלבנונים מוכנים.

אם זה מזכיר את המצב בישראל? לכאורה: לגמרי לא. כך יגבי, באופן ספונטאני, כל ישראל. אך זוהי אשליה.

קיים אצלנו חוק האומר כי ישראל היא "מדינת העם היהודי". מי שאינו מכיר בעיקרון זה, אסור לו להשתתף בבחירות לכנסת. "העם היהודי", שעליו מדובר, כולל את כל היהודים בעולם — אזרחי כל המדינות, חיילי כל הצבאות.

מהו "העם היהודי" הזה: עדה רתית? שותפות היסטורית? מוצא אתני? הרובים המוסלמים אצל היהודים אי אפשר להפריד בין עם ודת, מסורת ומוצא. זהו ייחודם.

אך מבחינה זו אין שום הבדל בין "העם היהודי" ובין העדה הלבנונית המוציאה.

אם המדינה שייכת לעם היהודי העולמי, ברור שאינה שייכת לאזרחיה הערבים, למשל. אלה מהווים עדה אחרת — וכך הם מוגדרים בכל תעודת-זהות ומיסמך ממלכתי אחר.

לכאורה קיים בישראל שיוויון כל האזרחים לפני החוק, מלבד חוקי-השבועות וחוקי-האזרחות, המקנות ל"יהודי" (מיהו יהודי) זכויות מיוחדות.

אבל במציאות אין שיוויון זה קיים כלל. קיים הבדל ברור בין "יהודי" ו"ערבי" ככל (המשך בעמוד 50)

יהודים הם גוף מיוחד במינו, שאין הם רומים לשום אומה. שהם חריג היסטורי, ועל כן משתהו מוזר ומפחיד, מאיים ומסוכן.

זוהי שטות גמורה. מוכן שהיהודים אינם רומים לאומות האחרות, שצמחו בעת החדשה. באירופה הופרה דה הרת מן האומה. האומה צמודה למולדת. לכל אומה יש שאיפה טבעית לחיות במיסגרת של מדינה אחת, המבטאת את הישות הלאומית. עיין ערך גרמניה, השואפת עכשיו לאחיות-מחדש.

היהדות (ולא חשוב אם קוראים לה "עם" או "עדה") נולדה בקרקע שונה לגמרי — במציאות אחרת, בתקופה אחרת, במיסגרת תרבותית אחת רת.

זו וזו נגד זו על ארמת-לבנון. זוהי כל התורה הלבנונית על רגל אחת.

עד כאן הכל ידוע ומוכן. אבל כדאי לבחון מה טיבו של יצור לבנוני זה — "העדה" — מפני שזה יוכיח לנו משהו. העדה הלבנונית הטיפוסית (ומבחינה זו אין הבדל בין העדה המארונית והעדה הדרונית, למשל) היא מיסגרת אתנית-דתית-תרבותית-מסורתית-היסטורית. כלומר, לבנייה-העדה יש מוצא משותף, היסטוריה משותפת, מסורת משותפת, אמונה רתית משותפת.

מיסגרת זו אינה מוגבלת לארמת לבנון. דרווי מחצבייה שבניקעת-הלבנון חש בשייך

ומה אצלך?

התקופה היא תקופת עזרא ונחמיה, תקופת הממלכה הפרסית, התקופה היוונית, האימפריה הרומאית והביזנטית, החליפת המוסלמית.

בתקופה ההיא לא היתה המולדת הטרטוריאליה הגורם הקובע לגיבוש "האנתנו". קבעה האחרות הדתית-תרבותית. "יווני" באלכסנדריה היה קרוב יותר ל"יווני" באנטיוכיה מאשר ליהודי בבית השכן. בתו של היהודי באלכסנדריה יכלה להינשא לבנו של יהודי בפאס, אך לא לבנו של הנוצרי ברחוב הסמוך.

היהדות לא היתה חריגה כלל וכלל. להיפך, היא היתה תופעה נורמלית לגמרי במצבאות ההיא. הדבר היחיד שלא היה "נורמלי" בה היה כושרה לשמור על מיסגרת זו גם בארצות רחוקות ובתקופה אחרת, כעבור 2000 שנה, באירופה של האומות. יתכן שזאת היתה הסיבה שהובילה, בסופו של דבר, לשואה.

המארונים, השיעים, הדרוזים ושראר העדות בלבנון צמחו גם הן, בתיקופת שונות, באותה המציאות. הן דומות ליהדות. גם הן לא השתנו.

כות רבה יותר לבני-עדתו בהרהרוזים כ"סוריה או בעוספיה בישראל מאשר לבני הכ"פר הסמוך, שהם שיעים. מבחינתה של מארוני בג'וניה, התחושה של "אנתנו" כוללת את עקורי בירעם בגליל, אך לא את הסונים בבני-רות הסמוכה.

מאות אלפי מארונים היגרו אל מעבר לים — למערב-אפריקה, לארגנטינה, לצרפת. כולם שייכים עדיין לאותה מיסגרת מארונית, אשר בניה טובחים ונטבחים בה-רהלבנון.

לא דווקא. כי יש עוד עדות כאלה בעולם. המפורסמת ביותר היא הדרונית.

יש לעם היהודי כל אותם הסממנים שיש לעדה לבנונית טיפוסית. הוא מהווה מיסגרת אתנית-דתית-תרבותית-מסורתית-היסטורית. מיסגרת עולמית בעלת תחושה חזקה מאוד של "אנתנו".

האם זהו דמיון מיקרי?

וודאי שלא. היהודים צמחו באותה קרקע היסטורית. האנטי-שיעים באירופה טוענים תמיד שה-

ה דראמה הלבנונית דומה לטראגדיה היוונית.

על כל הנפשות נגזר לפעול כפי שהן פועלות: לרצוח זו את זו, לרמוס כל סיכוי לשי-לום, להבעיר איש את בית אחיו.

שני צבאות זרים חונים על ארמת לבנון. חציית-ריסר מדינות אחרות מפעילות בה גייסות כעקיפין. תריסר מיליציות פועלות ב"שטח".

שום סוף אינו נראה לעין. כל הסכם פנימי מופר עוד כשרם יבשה הדיו על הנייר.

אנו, הישראלים, מביטים בטראגדיה זו — מי באדישות, מי (כמוני) בלב דואב.

לבנון כישפה אותי. התאהבתי בה, גם כשראיתי מקורב את הטריוף הרצחני, המתהלך בה כקוצר בשרה-חיטה. כך קרה לישראלים רבים ששירתו בלבנון.

למראה המתרחש שם אומרים כל הישראליים לעצמם: "ברוך-השם שאנחנו לא כא"לה".

אך האם אנחנו באמת לא כאלה? האם טעה השופט, שהזהיר השבוע מפני "לבנוניזציה" של ישראל, כששפט יהודי שור רק בקבוקי-תבערה במכונית ערבית (ושפגע ביהודים)?

יש ורש הטראגדיה הלבנונית הוא שאין אומה לבנונית.

יש מדינה לבנונית. יש רכונן לבי-נוני. יש גם רגל לבנוני. או מה לבי-נונית אין.

אומה היא התאגדות מדינית-חברתית של בני-אדם, המחליטים לקשור את גורלם באר-מה זו, להזדהות עימה, לקיים אותה, להגן עליה.

אומה דמוקרטית מודרנית אינה דורשת מבניה נאמנות יחידה. הדרישה לנאמנות יחידה ובלעדית היא סימניה-היכר של המדינה הטוטאליטרית, הפאשיסטית.

אולם גם אומה דמוקרטית דורשת מבניה את הנאמנות הראשונה — נאמנות הקר-דמת לנאמנות למיסגרות עדתיות, דתיות, מעמדיות.

אומה לבנונית כזאת אינה קיימת.

אמנם, לכל לבנוני יש זיקה כלשהי למיסגרת הלבנונית. אם יישאל בפאריס או במוסקוה מה מוצאו, יגיד, "אני לבנוני". אבל לכל לבנוני יש נאמנות קודמת לזיקתו ללבנון. הנאמנות לעדתו.

יש בלבנון שלוש עדות נוצריות גדולות לות — המארונים, האורתודוקסים והקאתולים — חוץ מכמה עדות נוצריות קטנות יותר.

יש בלבנון שלוש עדות מוסלמיות גדולות — השיעים, הסונים והדרוזים. בצפון יש גם עלאוים שהם כת שיעית קיצונית (ואפשר להתווכח על השאלה אם הדרוזים, שגם הם שיעים קיצוניים, הם מוסלמים אם לאו).

כל לבנוני מעמיד את הנאמנות שלו לעדתו מעל לנאמנותו למיסגרת הלבנונית הכוללת.

לכן אין אומה לבנונית אמיתית.

יש מיקובץ של עדות, החיות זו לצד-